

CELE TREI CRISURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

— Director-Fondator: GEORGE BACALOGLU —

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR:

MARIN ȘTEFĂNESCU, I. DRAGOSLAV, GEORGE BACALOGLU, G. TALAZ,
GEORGE A. PETRE, V. CORBASCA, SANDA MOVILĂ, EM. PAPAIZISU,

HORIA ROBEANU, G. MIHAIL-ZAMFIRESCU, PAUL ȘI. PAPADOPOLO, AL. BILCIURESCU, THIRON EDUARD...

CRONICI, NOTE, CĂRȚI, REVISTE, MEMENTO, CLIȘEE: Vederi din Maramureș.

No. 16.

Prețul: 3 lei.

CELE TREI CRIȘURI

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ, LA 1 ȘI LA 15.

ABONAMENTE:

Pe un an Lei 100.—
Pe un an autorități Lei 200.—
Pe un an studenți Lei 70.—
Anunțuri și reclame după tarif. — Manuscrisele nu se înapoiază.

CUPRINSUL:

George Bacaloglu: Păstrați tradiția!
George A. Petre: Crăciunul săracilor (versuri).
I. Dragoslav: Vine Crăciunul . . .
G. Mihail Zamfirescu: Singura mângâiere (versuri)
Marin Ștefănescu: Puterea tradiției.
Em. Papazissu: Răvaș târziu (versuri).
Al. Cazaban: Negru și alb.

Al. Bilciurescu: Fii fericirea mea! (versuri).
V. Corbasca: Jocul necuraților (versuri).
Victor A. Bacaloglu: Din durerile vieții.
Horia Robeanu: Acelaș cântec (versuri).
Sanda Movilă: Cântec de quitară (versuri).
Thiron Eduard: Desnădejde (versuri).

CRONICI: Cronica literară: Filozofia Românească de Marin Ștefănescu (G. Talaz) și Ce s'a scris despre Zacharie Boiu (Paul I. Papadopol) — Cronica teatrală: Compania dramatică Marioara Voiculescu.

NOTE: Educația bibliotecilor, Oradea de ieri și de azi, Manifestări culturale în Oradea, O serbare școlară.

Cărți, Cărți streine, Reviste, Memento. Clișee: Vederi din Maramureș.

COLABORATORII REVISTEI:

I. Agârbiceanu, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Batzaria, Zaharia Bărsan, Maria Baiulescu, Șt. Bezdechi, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, Elena Bacaloglu, Const., Victor și George Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, George Bota, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, A. Ciortea, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, Viora Dr. Ciordaș, V. Corbasca, Cridim, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Dragomirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Mihail Dragoș, Victor Eftimiu, Ion Foti, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Dem. Gâlman, E. Hodoș, Ovidiu Hulea, N. Iorga, Justin Ilieșiu, Emil Isac, M. Iorgulescu, N. E. Idieru, E. Lovinescu, I. Lupaș,

Aurel I. Lepădatu, A. Lupeanu-Melin, General Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, A. Magier, T. Murășanu, M. Mora, Șt. Mărcuș, D. Nanu, A. Nanu, Cincinat Pavelescu, I. Paul, Ion Peretz, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex Pteancu, Ecaterina Pitiș, D. Pompei, Matilda Poni, Paul I. Prodan, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, P. I. Papadopol, Mircea Rădulescu, G. Rotică, C. Răuleț, M. G. Samarineanu, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Sperantia, Marin Ștefănescu, C. Sudețeanu, Caton Theodorian, G. Tutoveanu, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, G. Tulbure, I. Ursu, George Voevidca, Constanța Zamfir, George M. Zamfirescu.

VIZITAȚI

SUC. V. MISSIR FIL & CO. S. A.

Piața Regina Maria
ORADEA-MARE.

Asortat cu ultimele noutăți.

Apel.

Fiind cunoscute greutățile de incasare la domiciliu, rugăm pe stimații noștri abonați să trimită prin poștă costul abonamentelor întârziate, pe adresa administrației noastre, Str. Prințul Carol No. 5. Oradea-Mare.

TH. RADIVON

S-sor N. RADIVON Fiul

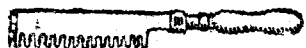
BIJUTIER

Furnisorul curților regale și mitropolitane,

Atelier special de Argintărie și Bijuterie, Ceasornice și Obiecte Bisericești

BUCUREȘTI, BULEV. ELISABETA No. 9

NOUTATE SENZAȚIONALĂ!

Nu mai este păr cărunt! Pentru că cu aparatul de vopsit „PICTOR” oricine își poate singur vopsi părul, mustața și barba în culoarea dorită.
Nu mai este mustață căruntă!
Nu mai este barbă căruntă! Aparatul „PICTOR” pentru vopsirea părului este unicul în felul său! E un aparat de metal, invenție de tot nouă brevetată, care la întrebuițare nu murdărește, nu lasă pete în urma sa, se poate manipula ușor și repede, nu risipește materia de vopsit, ca peria, vata sau buretele, care se întrebuițea până acuma în lipsa unui aparat perfect de vopsit. Prețul cu instrucție: Lei 150. Prețul vopselii (negru, brunet, șaten și blond) flaconul Lei 25. Depozit de fabrică: farmacia „Sabina” Oradea-Mare, Piața Mihai Viteazul, palatul Andrányi.

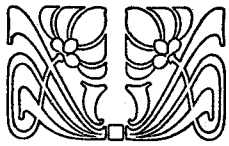
Banca Română de Comerț și de Credit din Praga, Societate Anonimă.

BUCUREȘTI, Strada Lipskani

Capital statutar Lei 75.000.000

Capital deplin vărsat Lei 20.000.000

Face toate operațiunile de bancă. — Reprezentanța Băncii de Credit din Praga.
AFILIAȚIUNE ÎN TARĂ: Banca Română de Comerț, Iași. Banca Portului Brăila.
Banca Constanța, Constanța, Banca Dunărea, Giurgiu.

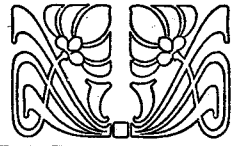

Redacția și Administrația:
STR. PRINȚUL CAROL 5.

CELE TREI CRĂȘURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

Director-Fondator: GEORGE BACALOGLU

TELEFON: 119.

Păstrați tradiția!

Cel mai potrivit prilej de a ne aduce aminte de tradiția noastră sunt marile sărbători în jurul cărora, de fapt, s'au ținut mai toate vechile noastre obiceiuri mai răspândite. Sunt obiceiuri dintre cari unele se păstrează din cele mai îndepărtate vremuri ale existenței noastre, din primele zile ale nașterii acestui popor, — și sunt altele și mai bătrâne, mai vechi decât însăși originea noastră, pe cari le-am moștenit dela strămoșii neamului românesc: Dacii și Romanii. In ele s'au născut cei dintâi străbuni ai noștri, în ele au fost legăenate generații după generații și la ele s'au adăpat bunicii și părinții noștri. Și oricât de vitregă a fost soarta lor, ei și-au păstrat cu sfințenie obiceiurile.

Tradiția e însăși viața unui popor. Prin tradiție își mențin popoarele existența neștirbită. Peste neamul românesc s'au abătut în trecut furtuni după furtuni și cu toate acestea n'au putut să-l smulgă din rădăcină. Peste el au năvălit barbari de tot felul, cari mai de cari mai jefuitori și mai distrugători, dar n'au fost în stare să-și fure cele mai scumpe avuții: moștenirile sufletești. De multe-ori s'a opus cu îndârjire contra acestor barbari, dar alte-ori a trebuit să se retragă din calea revărsării lor pustiitoare și să-și caute adăpost în peșterile munților. Acolo, strămoșii noștri, săraci și prigoniiți, risipiți și instrăinați de vetrele lor, rătăcit părinte de fiu, frate de frate, totuși, și-au menținut conștiințios firul tradiției. Iar mai târziu, tot

CRĂCIUNUL SĂRACILOR

Bătrân aducător de bucurii,
Din an în an tot mai sărac ne vii;
Cu sânul gol și cu desagii goi
Dece te-ai mai abate pe la noi!

Atătora săraci și suferinzi
Ce bunuri sărăcia ta le'mparte?
Ce lumânări în casa lor aprinzi:
De bucurie... ori de moarte?

Copiilor ce te așteaptă
Ce vești de mângâere să le spun?
Dă-mi barem o povață înțeleaptă
Ca să-i împac în noaptea de Crăciun.

Le-oiu povesti cum s'a născut odată
Un copilăș în staulul cu vite...
Vor asculta povestea repetată
Și-or adormi cu gândurile risipite.

A doua zi le-oiu spune o minciună:
Că Moșul le-a bătut în geam cu voie bună,
Așa, pe la cântatul de cocoși,
Dar lui nu-i plac copiii somnuroși.

Iar tu, Bătrâne gârbovit de ani,
Strâmbează-ți drumul pela alte case;
E adormit căminul de sărmani
Și cariul morții roade'n grinzi de oase.

Cum ești prea obosit de-atâta drum,
În patul celor ce te-așteaptă-acum
Poate găsești o clipă de hodină:
Acolo e căldură și lumină.

La noi și șoarecii zac prin unghere,
Și'i frig, și e'nțnumeric și pustiu,
Și'n noaptea asta tristă de veghere
Un clopot bate cuie la sicriu.

George A. Petro

timpul cât a fost nevoit să zacă în robie, poporul românesc a fost stors prin nesfârșite tributuri, însă comorile tradiției nu i-au putut fi înstreinate.

O soartă crudă a despărțit acest popor în mai multe părți. Fiecare vecin puternic a rupt câte o bună parte din ogorul și din trupul lui; abea de câțiva ani avem fericirea să vedem iarăși împreunate aceste părți într'un singur corp. Și cercețați acum pe românii din toate provinciile realipite după o lungă instrăinare și vă veți încredința că stăpânitorii de până mai ieri, cu toate eforturile de a le șterge naționalitatea, i-au silit în parte să-și uite până și graiul străbun, dar tradiția nu. Aceleași datine cari erau ale tuturor odată, sunt și astăzi tot ale tuturor. În casa țărânului român de pe malul Tisei veți găsi aceleași vechi obiceiuri

ca-și în casa țărânului român de pe malul Nistrului sau a celui dela hotarele nemțești. Și dacă vreți și mai mult, îndreptați-vă peste Dunăre și Balcani: acolo sunt cei mai îndepărtați frați ai noștri, cari și-au pierdut nădejdea oricărei salvări, dar cu toate astea, tradiția și-au păstrat-o mai presus decât toate avuțiile omenești.

Dacă în trecut, când eram despărțiți în mai multe părți printre străini, tradiția noastră a rămas sfântă, — în timpul de față când ne aflăm cu toții împreună, trebuie s'o cinstim și mai mult — prin aceasta cinstim pe însăși strămoșii noștri cari ne-au păstrat-o prin jertfe neînchipuite — căci numai ea a întărit unitatea sufletească a neamului nostru. Fără tradiție, de mult nu mai eram români. De aceea s'o păzim cu multă grijă, și de aci'nainte, ca atingerea cu

celelalte tradiții străine să nu-i slăbească rădăcinile. S'ar putea ca, împrumutând obiceiuri dela străini, să uităm din ale noastre. Inșă, ori-cât de frumos ar fi un obicei străin, care ne ispitește prin noutatea lui, nu poate să aibă acelaș farmec: farmecul trecutuiui, pe care ni-l dă numai obiceiurile părinților noștri. La acest lucru să se gândească întodeauna dascălii sufletești ai

neamului. Alături de celelalte ramuri de cultură să fie menținută pe acelaș plan și cultura tradiției, căci un popor poate prea bine să progreseze în ideile vremilor noi, fără să-și neglijeze însă tradiția. Cultura nouă nu trebuie să distrugă pe cea veche, ci, din contră, s'o întărească și mai mult.

George Bacalogu

zături de cai — câți singuratici, rătăciți în babilonia capitalei și a orașelor mari, studenți săraci cari nu au cu ce se duce la părinții lor, sau nu au părinți; câte văduve și desmoșteniți nu privesc tot acest nepăsător cortegiu cu o spaimă și o grozavă strângere de inimă, cu un gol nemărginit în sufletul lor, scăzut, neputincios. În fața milioanelor care se cheltuiesc. Ar voi să aibă și ei o parte din mulțămirele altora și asta îi micșorează și îi duce la desnădejde cumplită că se întreabă: „La ce au venit sărbătorile: numai să beie lumea și să mănânce? Numai pentru cei ce au? ... Pentru cine s'a născut Domnul Isus Hristos, dacă nu pentru toată lumea? Nu a spus El? „Eu nu vreau jertfă; eu vreau milă.“

Dar în sfârșit, vine Crăciunul! O, cu câtă grijă nu-i bate inima creștinului ortodox — a gospodărilor român — de a avea și el în casa lui pușin belșug!

Dar iacătă trece și Sf. Neculai; mai sunt două săptămâni, două, apoi una, apoi trei zile. Deodată, par'că s-a spart ceva — s-a năruit lumea par'că, și-a pierdut sărita. Prăvăliile sunt inundate de cumpărători: trăsuri, căruțe, automobile, tramvaiele sunt într'un sgomot grozav, se încrucișează, se opresc, se aud strigăte de birjari, clopote de tramvaie, răgete de automobile; e înghesuială: abea răzbești, abea poți să te strecuri.

Pachete-pachete să ridică din prăvălii; galantarele sunt golite, prăvăliile de manufactură luate cu asalt, dughenile de coloniale nu mai prididesc cu musterii.

Și totuși eu nu pricep decât acel Crăciun, care păstrează acele minunate obiceiuri românești și care împodobesc chemarea noastră sufletească: colinda, steaua cu cârceile și cu luceafărul lor, irozii, păpușile, apoi sf. Vasile cu minunatele lui urături, însoțite de sunet de clopot, pocnete de bice, zgomot de tobe, boncăluit de butrăieșe,

Vine Crăciunul . . .

Par'că în toată firea se plimbă un farmec: copacii plini de promoroacă și albi ca perii capului unui moș încercat de ani, par în a doua primăvară; par'că s'înfloriți. Florile lor de ghiață își dau o întipărire ciudată, iar prin văzduh par'că se plimbă o șoaptă tainică: „Vine Crăciunul! . . .“

Rafturile și geamurile prăvăliilor se împodobesc — ca din poruncă — de tot soiul de lucruri ispititoare; iar ceace în adevăr își întipărește că vine Crăciunul, sunt păpușile și tot soiul de jucării menite să înveselească lumea copiilor.

Vine Crăciunul! Și nu e om, nu e creștin să nu fie înfiorat de o grijă — o grijă care pare că îl pătrunde — ca nici odată — până în adâncul sufletului și îi cercetează întreaga ființă, și îi amintește întreg trecutul: icoane după icoane își trec pe dinainte și te cuprind de duioșia, și te întrebi unde s-au dus toate?

Nu știi altul cum ar fi priceput acest Crăciun, dar eu — cel pușin — îl înțeleg altfel de cum îl pricep oamenii de astăzi.

Pentru mine Crăciunul, nu e nici cel catolic, nici cel protestant, calvin, etc. Eu nu pricep decât un singur Crăciun fermecător, decât cel românesc — trăit la căminul părinților mei.

Ce fermecător era acest Crăciun pentru mine, cu șirul lui de sărbă-

tori, care durează până la Sf. Ioan Botezătorul, când clopotul școlii mă chiamă iarăși la carte cu adevăntul său glas, care par'că strigă: „Hai băiete, hai la școală! Hai băiete, hai la școală!“

Pentru mine Crăciunul nu-l pot pricepe decât sub înfățișarea lui religioasă de o parte și prin aceea tradițională — a datinei — de altă parte.

Pentru mine Crăciunul nu înseamnă numai a mânca și a bea, a face daruri copiilor și celor dragi nouă; pentru mine Crăciunul e și un prilej de înălțare sufletească — prilej de credință și milă: așa precum îl așteptau și îl sărbătoreau și părinții noștri.

Dar Crăciunul vine, Sf. Nicolai cu barba de ghiață își face el intrarea întâi, vestindu-ne că nașterea Celui-Mai-Sfânt decât toți sfinții, a celui mai mare Martir decât toți martirii, e aproape.

Oamenii cu greutate prind a încreși din frunți, copiii a se pregăti de stea și de plugușor.

Vine Crăciunul; nu e glumă. Odată pe an vine. Așa e lăsat din strămoși să se petreacă cu purcel tăiat, și vin, și lăutari, și pe când se deslănțuie această nebunie — sau cum îi mai zice azi nevroză — de risipă de cumpărături, de lux, unită și cu acest sgomot neobicinuit de trăsuri, automobile, camioane, strigăte, neche-

apoi așa zise și „damele” și capra, care mai dăinue pe la noi prin Moldova — Vasilca care e prin Muntenia, urmate a doua zi de acel bătrânesc Sămănat „Ca merii, ca perii” și de Sorcovă... Frumoase și minunate obiceiuri, care pe lângă rostul lor bisericesc, apoi mai au și acea parte tainică și în acelaș timp veselă care îl îndepărtează pe om pentru câteva zile de grelele griji ale vieței și chiar îl înalță în ochii lui însuși.

Ca nici odată în aceste zile nu ești mai în față cu D-zeu. Cine le pricepe e fericit, cine nu, eu îl plâng, Dar vine Crăciunul!...

* * *

Intr'o căsuță tupilată din un fund de mahala — căsuță veche ca și proprietăreasa casei — poate și mai veche — așteaptă cu înfrigurare, cu evlavie și cu bucurie ziua nașterii Mântuitorului, biata mătușă și moșneagul ei, sau chiar o băbuță văduvă, trăită în adevărată frică de D-zeu, rușine de oameni și în obiceiurile astea bătrânești. A postit tot postul; s-a spovăduit și s-a împărtășit chiar și acuma — și așteaptă doar sfânta și marea sărbătoare. Și-a cumpărat unt de lemn, caltaboși, cârnați și carne de purcel. Dar iată și ziua de ajun; a aprins ca în toți anii candelile la icoane, a primit preotul cu icoana și nu a mâncat nimic, nimic în ziua asta, ci doar așteaptă cu nerăbdare după șase sătămâni de post — să guste din binefacerile obiceiului și în ziua de Crăciun va merge la biserică, și a doua zi, și a treia zi, și va fi fericită, și e fericită și acum, mulțumită că a avut tăria să postească cu credință. He-hei! dar câți se uită la ce face mătușa?

Intr'o prăvălie, domni bine hrăniți, bine îmbrăcați, cu buzunarul dordora de bani, iau la aperitive: mănâncă purcel rece și beau vin. Toți povestesc câți curcani au de tăiat, sau au cumpărat tăieți, cât vin au luat. Se poftesc la masă pentru una din zilele Crăciunului.

Singura mângâere.

Afară-i furtună și'n crâșma murdară
Mizerie neagră, duhoare de vin,
Amestec de glasuri și-un searbăd suspin
Ce și picură jalea prin sparta vioară —
Și'n suflet, furtună cum este și-afară...

Privirea în lacrimi se frânge'n pahar
Și'n lacrimi se'nneacă durerea...
Pe fețele supte, pe frunzi ca de var
Mocnește obida, visând mângâerea. —
Și'n gura lihnită e vinul amar...

Afară-i furtună și'n crâșmă tăcere.
Plânsoarea sugrumă cuvântul...
Și'n mijlocul celor învinși de durere
Din cadră — pe raze — coboară prea-Sfântul
Să'mpartă cu robii paharul cu fiere.

George Mihail-Zamfirescu.

Seara au acasă pom de Crăciun și masa cu purcel și curcan fript și udat cu vin.

A doua zi, pe la amiază să scoală. La biserică nu s'au dus că nu mai cred în D-zeu, sau nu s'au dus că s'au sculat prea târziu. Doar a fost trudă cu târguirile! Și apoi a fost doar sărbătorirea lui Moș Ajun... cu pom, stelari și masă.

A doua zi e dejun: purcelul și curcanul au fost neatinși aproape.

O, și mulți nu au nici o bucată de purcel și un pahar cu vin în ziua asta!

A doua zi, domnul și doamna s'au dus la o masă la unul din prieteni. Pe domn l'a apucat peste noapte ficatu, pe doamnă stomacu. O nenorocire: când să petreci mai bine, te îmbolnăvești. Destule parale a costat și vindecarea asta, pentru a se îmbolnăvi din nou la sf. Vasile, sau la anul iar. Se vede că purcelul mâncat în ziua de ajun, nu s'a împăcat cu cel din zilele de Crăciun. Și asta e un tâlc: să te îmbolnăvești când să petreci și tu o leacă!

Numai băbuței din mahalaua Dracului nu i-a fost nimic; a mân-

cat de s'a răzbunat pe toate zilele de post, a băut bine pe înfundate, ba a fost și ea la o prietenă la masă și n'a avut nici pe dracu. Așa trăește de 93 de ani și nu o doare nici capul.

Dar Crăciunul vine și lumea va petrece ca și în alți ani, că așa e datina străbună: să bei și să te veselești, singurul lucru care poate va mai rămâne — cu pornirile eretice ale oamenilor de azi — din sf. Tradiție a acestor legende sărbători. Cine știe?... Dar Crăciunul vine; și bogat și sărac, și eretic și credincios, fie că au unii un locușor și o mică familie, fie că alții stau în palate și s'ingrădiți de rude și prieteni, fiecare, ca din un îmbold necunoscut, din o vrajă, se pregătesc să sărbătorească Marea Minune a nașterii Impăratului Slavei, născut în ieslele celor mai nevinovate și mai prietinoase animale. Numai cel fără adăpost, pribeag fără nimeni, numai acela nu are unde petrece, și simte un gol și o sfârșenie fără margini, și cu un dor că anul viitor să nu-l mai găsească așa ca al nimănu.

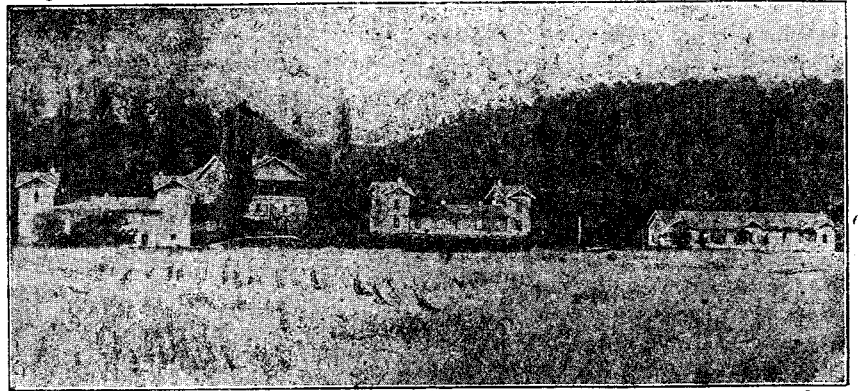
I. Dragoslav.

Puterea Tradiției

Desvoltarea unei națiuni, ca de altfel a oricărei existențe, se face mai ales prin puterea tradiției. — Ceeace ne trebuie deci nouă, cu deosebire acum când se trage marele drum al viitorului României reîntregite, este ca să luăm o tot mai deplină conștiință — de ceea ce ne alcătuește tradiția. Să știm care este înlanțuirea cugetărei românești. Să cercetăm principiile aleșilor neamului nostru. Să ne formulăm viitorul cunoscându-ne trecutul. Nu ne cunoaștem încă de ajuns. Să ne cunoaștem!

Dar de ce tradiția este așa de puternic folositoare? Cauza o aflăm în faptul că ea este esența însăși a ființei noastre, fără de care noi nu am fi ceea ce trebuie să fim. Lumea se înfățișează, între altele, în următoarele două chipuri. Ea este pe de o parte priveliștea unor fenomene cari se schimbă neîncetat, și cari par a nu avea nici o legătură între ele, și ea este pe de altă parte firul ce leagă aceste fenomene. Iar cunoștința adâncă a lucrurilor stă în acest fir. Acesta este călăuză ce ne duce în lăuntrul tainei pentru care noi trăim pe acest pământ. Faptele înșile sunt viața noastră, așa cum ea se desfășoară în banalitatea și în felurimea de toate zilele. Ci înlanțuirea lor este rostul pentru care ele există și pentru care noi înșine viețuim. Și ceea ce numim tradiție, este această înlanțuire. Ea este firul pe care ni se înșiră faptele.

Iată de ce una din datoriile noastre este ca să ne cercetăm trecutul. Să știm că și noi Români avem o tradiție de gândire, și că prin ea ne vom înălța. Desvoltarea noastră să fie prin cultura generală a omenirii. Dar ea să fie a trecutului nostru. Nu a fost cultură mare în omenire fără de tradiție. Iar noi Români avem o tradiție care, este drept, s'a înfiripat cu mult amar, dar cu nebă-

Vederi din Maramureș (Băile Pavel).

Răvaș târziu

Infloreau migdalii, dăfinii și rodii,
Când veni streinul cel ursit de zodii
Să se prindă'n mreaja farmecelor tale . . .
El venea din țara cu doiniri de jale,
Unde împlinire nu cunoaște dorul,
Unde plâng fecioare albe ca fuiorul
Ce și-l torc în umbra albelor terase,
Spovedindu-și taina dragostei sfioase
Fusului și furcii . . . El venea din țara
Unde nu răsună sub ferești chitara.

Și-a venit streinul tânăr, fără veste,
Gânditor ca norul plutitor pe creste . . .
Și-aducea în suflet toamne reci, sihastre,
Și 'n privire dorul zărilor albastre.

Ți-amintești ? . . . Pe țărmul mării, prin boschete,
Năvălise-atăta lume să se'mbete
De aromitoarea vrajă-a primăverii . . .
Coboră amurgul și din larg năerii
Trimiteau pe apeării visătoare . . .
Singular, lângă-o tufă de hiacint în floare,
Stam uitat, pe gânduri, precum stau streinii,
Când, ca de visarea tainică-a grădinii
Zămisliță, albă, mi-ai eșit 'nainte . . .
Nu mai știu ce lacrimi, rugi fără cuvinte,
Te înduplecară să-ți oprești privirea
Pentru-o clipă asupra-mi . . . Dar, de-atunci iubirea
M'a purtat pe urmă-ți primăveri dearându . . .

Obsedat de taina farmecelor tale
Și-azi, când sur mi-e părul, sufletul și gândul,
Și viața-mi bate drumul altor zodii,
Din pustia țară mi-amintesc cu jale:
Infloreau migdalii, dăfinii și rodii . . .

Caragea-At.

Em. Papazissu

nuite puteri de idealism. Inșă noi nu o cunoaștem încă îndeajuns. Ci trebuie să o cunoaștem tot mai mult. Să știm că și noi Români suntem în stare a aduce odoare,

odoarele noastre românești, pentru împodobirea altarului închinat culturai umane.

Cluj.

Marin Ștefănescu
Prof. univ.

Negru și alb

D'asupra bălții, se purtau, rotindu-se, un stol de păsări străine, pe cari nu le mai văzusem pân' acum.

Erau păsări albe cu aripele negre.

De dimineața se învăteau într'una, fără să se îndepărteze de baltă, fără să se lase odată pe un grind sau pe altă ridicătură de pământ.

Fălfâiau din aripi, oglindind pe fața apei, pete sălțătoare — când albe ca zăpada, când negre ca păcura.

Tipau alarmate.

Și țipetele lor, întretăiate de bătaia vântului și înăbușite de foșnetul papurei, păreau, când schiaunete de cățel, când scântece de copil.

În locul meu de pândă, amorțisem de atâta așteptare. Toată noaptea veghiasem pe o buturugă, pândind vânatul care nu se mai arăta.

Oboseala mă învingea.

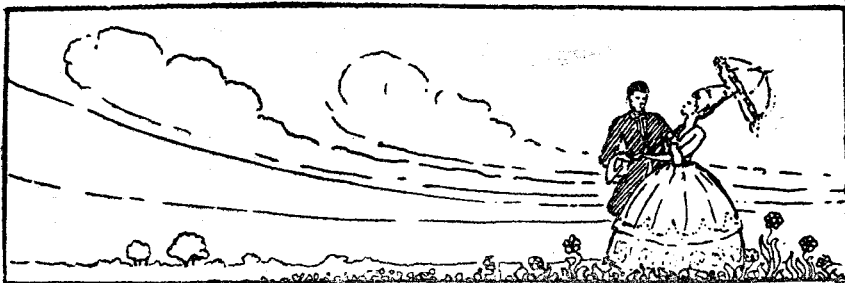
Și foșnetul monoton al papurei, și țipetele acele necunoscute ale păsărilor albe cu aripele negre, îmi moleșiau nervii, cum i-ar fi moleșit mirosul unei flori cu puteri adormitoare.

* * *

Plecasem de acasă cu inima îngreuiată de o neagră presimțire. De trei zile plecasem și în ochi purtam încă o icoană neștersă: Femeia mea aplecată asupra leagănului, unde scânciă, dureros, copilul nostru bolnav de o săptămână. Li vedeam, mereu, brațele străvezii cum se frământau în aer, chemând par'că un ajutor îndepărtat, de acolo de sus, d'incolo de tavan, d'incolo de nori — din pustietatea nepătrunsă a cerului.

Din ce în ce, oboseala mă stăpânea mai tare.

Și foșnetul monoton al papurei, și țipetele necurmăte ale păsărilor albe cu aripele negre, îmi păreau acum un cântec de leagăn — cân-

Fii fericirea mea! . . .

Fii fericirea mea,
Streină trecătoare,
Și lasă doar o clipă
Dorința călătoare
Să țeasă visul clar
Din fire de-amăgire.

Fii fericirea mea,
Și-aruncă-mi o privire,
Streină trecătoare.

Aruncă-mi o privire,
Un zîmbet — care moare
Încet, în colț de gură,
Aruncă-mi o privire

— O rază de lumină —,
Căci sufletu-mi e-o floare
Ce n'ar voi să-și vadă
Cum sunt la vînturi pradă
Petalele'n grădină.

Fii fericirea mea,
Streină trecătoare!
Oprește-te din drum
Și nu călca'n picioare
O pasăre rănită
Care-a uitat să zboare . . .

Alexandru Bilciurescu

tecul cu care mi adormisem, de multe-ori, copilul.

Și'n clipa ceia, parcă eu singur îl cântam.

Din mâna obosită, pușca luneca ușor cu țevile în jos.

Nu mai auzeam nimic: nici foșnetul monoton al papurei, nici țipetele necurmăte ale păsărilor albe cu aripele negre.

Din toropeala asta, mă trezi, deodată, o căldură supărătoare, o arsură aproape. Din mijlocul cerului, văpaia soarelui încălzea până și apa adăpostită la umbra rece a papurei.

Păsările cele albe cu aripele negre se roteau acum ca un stol de corbi d'asupra unui stârv.

Mă scuturai grăbit ca de o poavară și necăjit par'că de strigătul, acum supărător, al păsărilor, am dus pușca la ochi.

Detunătura răsună puternic, clătind șiragul zidurilor de trestii.

Un țipet ascuțit ca țipetul unui

copil, străpunse aerul și o pasăre atinsă, săgetând lumina cu o dungă târcată, căzu pe apă cu aripele deschise.

Când am pus mâna pe ea, se mai zbătea încă. Mă rușinai parcă de isprava asta și pentru întâia dată în viața mea de vânător am avut scârbă de o așa patimă.

Din ciocul subțire al păsărei albe cu aripele negre, câte-va mărgele de rubin se rostogoleau pe albul lustruit al pieptului.

N'am mai stat la pândă. Grăbit, am plecat după ce am îngropat sub o frunză de nufăr, pasărea ucisă.

* * *

Pe poarta casei mele, eșiau cu smerenie oameni cunoscuți și necunoscuți.

Din vârful celor doi stâlpi, de departe am văzut cum fluturau în aer — amestecându-și culorile — un zăbranic alb și un zăbranic negru.

Al. Cazaban

Jocul necurațiilor

În cimitirul unde cioclii nu vin decât ziua
Și unde noaptea se trudește în sincopă,
S'au adunat înveselite
Oasele burghejilor cari-au murit în muzici,
Cu testament, dar fără popă.

În fruntea lor pășește grav un craniu
Și râde clănțănindu-și măselele de drac;
De-asupra unei cruci își face cruce luna
Și-afurisește firea
C'a prefăcut luceafărul în rac.

O lenevoasă aripă de vânt
S'a liniștit și tace;
Oasele străbat pustiu'n lung și-apoi în lat,
Presărând în sufletul mormintelor de-aramă
Tăcere ascuțită,
Ca o ploae de vărfuri reci de ace.

Și de-odată,
Craniul, lângă-un paiu de mătrăgună,
Începu să spună:
„Hu hu hu u u u u u u . . .
„Aici, aici! de când ne cată!
„Hai să jucăm pe țărna ei,
„Că-i tânără și jocul ce-i
„Decât chemarea ei de fată?“

Și pe mormântul fetei au făcut o horă.

Iar când convoiul, obosit, a început s'adoarmă,
Craniul, poposi în foi de mătrăgună
Și cu milă'n umerii obrazilor luminați ca vata,
Începu:

„Hu hu hu u u u u u u . . .

Și-a amuțit, . . . să nu'nspăimânte fata.

V. Corbasca.

Din durerile vieței

Crăciunul bătea la ușă. Clopoțele locașelor sfinte, grăiau cu timbrul lor metalic „Nașterea Mântuitorului“, aceeași naștere, care de veacuri se anunță credincioșilor, semănând în sufletele lor, mistice înfiorări și năzuinți „de mai bine“. Afară e frumos, dar soare cu dinți, ger tare. Fiecare crede, că nici odată n'a fost atâta ger și atâta răceală în suflet . . . cum uită el de repede ce a fost odată! . . .

La marginea orașului într'o odăiță sărăcăcioasă, așezat pe-o laviță, în fața unui foc calic, un băiat tânăr, invalid de război, privește flacăra ce vrea să cuprindă câte-va bețe strâmbe, pline de apă . . . Corpul îi tresare la auzul clopotelor ce preaslăvesc Nașterea Micului Isus. E-al patrulea Crăciun ce'l trece în singurătate, oropsitul de soartă. Un val de amintiri îi cuprinde mintea. Cum a trecut vremea! Parcă se vedea tânăr funcționar, trăind alături de-o orfană ce visă să-i fie soție, pe dată ce belșugul le-ar fi surâs puțin, căci de dragoste erau destul de bogați! Dar . . . a venit războiul, acel vârtej nebun ce-a sguduit lumea din temelii și a preschimbat rostul omenirii. De pe prispa casei, cu ochii scâlțați în lacrimi și-a urmărit iubitul, protectorul, viața ei întregă. A rămas sărmana fată aiurită, la perspectiva unui viitor neînțeles și-așa de turbure!

Și când năvala dușmanului zi cu zi devenea mai apropiată, grija de-a fugi în pribegie i-se desenă ochilor în toată goliciunea ei. Durerile mari sunt mute și adevăratele suflete se pierd fără șgomot și paradă. A plecat cum a putut spre un mic orașel din Moldova la o rudă a ei, pe pământul făgăduinței noastre de atunci.

Pe front era grozăvie, în luptele din Transilvania tovarășul ei căzu

cu piciorul zdrobit de o schijă. Dus la Iași, doctorii găsiră că un picior îi va fi de-ajuns, dacă-i va da o cârje... Și așa se îndreptă și el într-o doară, spre orașelul unde spera să-și găsească iubita. A găsit gol, lacrimi și desnădejde, căci boala, lipsa de grijă, își încununase opera de distrugere. Iubita lui se mutase sub o mână de țărână la umbra câtor-va rădăcini de merișor și în liniștea desăvârșită a locașului de morți... Nici n'a mai putut să plângă, și'n aceea zi de toamnă, plângea cerul cu atâta dărnicie!

Cu cârja la supțioară, din autoritate în autoritate, și-a cerșit viața și câte-va monede pentru o cruce de lemn iubitei...

Și zilele, lunile, anii, au trecut de la calvarul războiului până azi, anul de grație 1922.

Fotografia iubitei ședea acum pe masă — se apropie de ea și o privi îndurerat și lung... „Ea n'a murit... doarme... și m'așteaptă.”

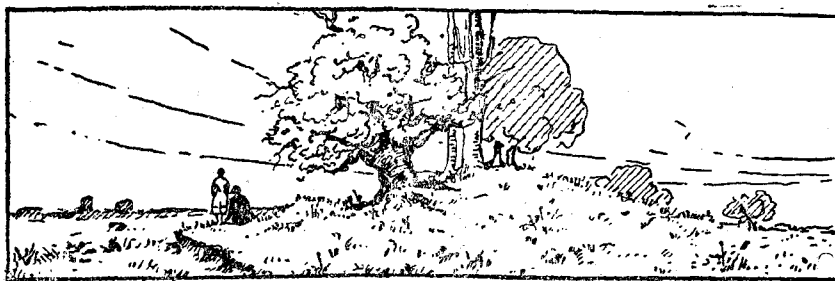
Fiecare Crăciun cu clopotele vestitoare nașterii îi redeșteaptă amintiri dureroase.

În jurul fotografiei, nu lipsesc flori de-ale vremii. Dar anul acesta au fost așa de scumpe! O ramură de „gui” învelește cadrul și surăsul imaginii lui scumpe.

Sărmanul singuratic trăește din amintiri și din cetit. Cu amintirile se hrănește, cu cititul uită de durere. Ultimul volum răsfoit îl chiamă la realitate. Citise din viața unui sihastru tocmai pasagiul nenorocitului ce nu mai are nici-o dorință.

Versurile pline de înțeles ale acestui maestru în condeiu, îi revin mereu în minte, ca o evocare de trecut, îl redeșteaptă și-l fac să înțeleagă că el nu-i atât de plâns ca alții.

Vede și simte durerea cristalizată atât de bine în cuvintele pline de desnădejde ale sihastrului ce nu mai are nici-o dorință...

Acelaș cântec

Amintirile: stoluri de pasări cu aripioare de sîdef,
au trecut pe lângă mine ca pe lângă o casă pustită
în care sufletul s'a spânzurat și ferestrele s'au spart;
(cântec liniștit cu povestea neliniștită.)

Toate durerile de eri
de totdeauna
și toamnele eternei primăveri,
(porumbițe, licurici și luna)
toate, s'au strâns în mine
cum se strânge în rubine
însângeratul soarelui de pe ruine.

Singur și trist, cu ochii — ghiociei mușcați de furtună —
te-am căutat fără să înțeleg
ceace am uitat,
fericit poate, — ca ultimul spânzurat
în care clopotul veșniciei mai sună
molatec și trăgănat.

Bucuria tristețelor, cântecul meu
te plânge,
rugăciunea mea te sărută
cu buzele pe care a murit Dumnezeu,
și te vrea: --
veselă căprioară
cu nevinovăția care înăbușă și omoară.

1921.

Horia Robeanu.

„Oh, plaignez le mortel qui,
Seul dans son ennui,
Va chercher une fleur
Et la garde pour lui.”

n'a murit... doarme... și'l așteaptă!...

... Și clopotele bisericilor, cu timbrul lor metalic și vibrător, urmează a reaminti credincioșilor că nașterea Mântuitorului le aduce sufletelor lor încercate făgăduințe noi și speranță de mai bine!

Victor A. Bacaloglu

Cântec de quittară.

Și prințesa nebulă, fu găsită a doua zi, moartă, cu un colan de boabe roșii la gât, cu quittara legată în păr, înfășurată într-o mantie neagră, în pădurea de brazi din creștetul munților.

Prințesă bizară
Ce cântă din quittară
În noaptea de vară,
La ce te gândești?
Ce șoapte în noapte,
Ce pale vedenii,
Ce vise ciudate
Te fac să zâmbești?
Când luna se frânge
În pete de sânge
De-asupra pădurii
Tăcute de brazi
Și străin, castelul
Cu-arcade de piatră
Zâmbește extatic
În noaptea ciudată,
Dece-arunci quittara
Și fugi speriată
Și'n vârfuri de arbori
Ușor te anini
Și stai aiurită
De par'că aduni
În cupe de gânduri
Șiraguri de visuri
Ș'apoi le împreuni
Că pete de sânge

Furate din lună,
Și așa împodobită
Începi să suspini?
Dece se svonește
La curtea regească,
Dece se svonește
Prințesă bizară
Ca tu ești nebulă?
Ai mers de piscă
Și unghii de sticlă,
Ai păr de aramă
Și ochii de aur,
Iar răsul și-e roșu
Pe dinți de zăpadă. —
Prințesă bizară
Ce cântă din quittară,
Mi-ești dragă.
Coboară în grabă
Din vârfuri de arbori
Și vino cu mine
În noaptea cea largă;
Mi-e calul în spume
Și haina mi-e neagră
Și inima neagră,
Dar noaptea e albă
Și plină de stele

Și luna e roză
Ca buzele tele,
Iar apele cântă
Cu dinți de mărgele.
Coboară în grabă
Și leagă-ți quittara
În părul de-aramă
Și vino cu mine;
În mantia-mi neagră-i
Racoare și lună.
Grăbește, grăbește
Căci luna-asfințește
De-asupra pădurii
Și calul așteaptă
Și iată castelul
Încet se deșteaptă.
Coboară și vino
În mantia-mi neagră
Prințesă bizară
Ce cântă din quittară
În noaptea de vară;
Coboară, coboară,
Căci apele cântă
Cu dinți de mărgele
Și luna se culcă
Pe-un cer fără stele.

Sanda Movilă.

nată e înălțimea viitorului, cu atât sufletul ne este mai întreg, suntem mai conștienți de sine și de tot, și bucuria și durerea se armonizează, dându-ni-se una prin alta și complexându-ne de opotrivă . . .

Cași individul care n'ar avea conștiința trecutului și nici a viitorului — un popor nu ar însămnă nimic, fără de un trecut glorios și fără o largă perspectivă în viitor.

Și gloria unui popor, nu este numai aceea câștigată pe câmpul de luptă de către armata vitează, ci ea se desăvârșește cu opera marilor creaători pe cari îi poate avea un popor.

Partea fizică a faptelor ne este mai ușor de cunoscut, dar resortul adânc sufletesc al acestor fapte — pentru înțelegere — cere o mai mare pregătire, o mai mare stăruință.

Faptele glorioase sunt cași basmele și ne atrag și ne încântă, substratul lor însă, cunoscându-l, ne adaugă în suflet o realitate pe care n'am cunoscut-o până atunci și această realitate ne crește și ne completează ființa . . .

Citind cartea Domnului profesor Marin Ștefănescu, te simți într'o lume de gânduri care par cu totul fanteziste și nepotrivite cu realitatea! . . .

Unde se gândește astfel? . . . Unde se trăește astfel? . . . Și totuși aceste gânduri sunt florile sufletului românesc, prezentate de cei mai distinși fii ai neamului . . .

Din vârtejul preocupărilor zilnice, cu greu ne lăsăm către astfel de gânduri și totuși numai ele sunt ceea ce este mai adevărat în noi, căci numai ele rămân, pe când preocupările mărunte, care ne amăgesc și ni se par că înseamnă tot, se coclesc ele pe sine și apoi se ard și se nimicesc întocmai ca rugina de pe aurul îngropat . . .

Marin Ștefănescu, halucinat către un ideal pe care puțini se încumetă să-l gândească, își hrănește sufletul cu tot trecutul poporului și în drumul lui rupe întunericul vremurilor și ne arată pe acei cari ne-au pregătit și pe cari îi trăim în noi fără ca să-i cunoaștem.

E o încercare grea când trăești chiar singur cu această lume, pe acest drum, dar cu atât mai grea, când încerci să atragi ochii altora împănjenii de plăceri ușoare și să-i faci să privească în apele adânci ale sufletului omenesc . . .

Marin Ștefănescu s'a încumetat să spue că și noi avem gânduri despre rosturile vieții, gânduri care au tășnit dintr'un fond național, religios, social — gânduri turnate în tiparele noastre

CRONICA LITERARĂ.

Filosofia Românească de Marin Ștefănescu.

Preocupările omenești, ori de ce natură ar fi ele, oglindesc distinct trei noțiuni:

Trecutul, prezentul și viitorul.

Toate faptele se produc în prezent din substratul adânc al trecutului și se prezintă viitorului, luminate mai mult sau mai puțin, după ordinea și scopul ca au de îndeplinit.

Și când aceste fapte sunt în funcție de cea mai înaltă, de cea mai nobilă manifestare omenească — pătrunderea tainelor vieții cu tot ce ne înconjoară și prin aceasta înțelegerea

propriului nostru suflet — atunci aceste fapte sunt asemenea unor turnuri înalte depe care orizonturile se lărgesc și căile cele bune se arată tuturor.

Astfel prezentându-ni-se preocupările omenești, sufletul ni se prelungește parcă, până în cele mai întunecate timpuri din istoria lumii și din care parcă ni se hrănește, asemeni unui arbore din inima pământului cu vițșoarele lui ramificate până ce se scurg cu lutul într'una — și ni se înalță în viitor, profilându-și imaginea la infinit, prin vremuri pe care le vor trăi cei veniți în lume cu mii de ani în urma noastră.

Și, cu cât mai luminată e adâncimea trecutului, și cu cât mai lumi-

proprii și după structura sufletului nostru, care deși în formație, a dat dovezi atât de mari, încât, în multe privinți stă alături cu sufletul unor popoare mult mai statornicite . . .

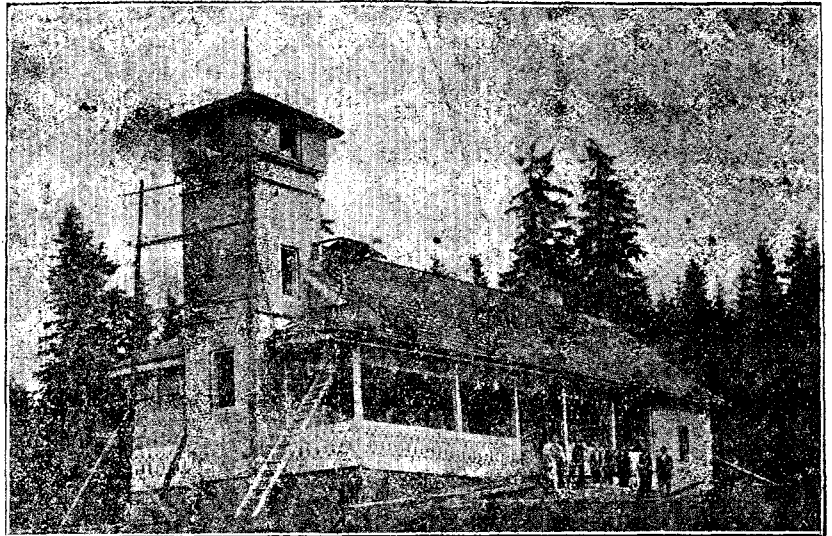
E un mare adevăr că sunt anumite lucruri pe care le poți găsi în rostul vieții tuturor națiunilor, dar tot atât de mare adevăr este și acesta: că, sunt anumite lucruri care se potrivesc numai unei națiuni și aceste lucruri dau caracteristica filosofiei naționale.

Profesorul Marin Ștefănescu, însurind pe reprezentanții cugetării românești, i-a legat strâns de viața poporului, cu obiceiurile, cu basmele, cu credința, și a scos în evidență această caracteristică . . .

Dela călugării cari în umbra schiturilor, slovineau cărți cu pilde din viețile sfinților, potrivindu-le și adaptându-le poporului român, dela cronicarii ce ca niște vrăjitori rânduiau faptele trecutului și parcă iluminați de-o conștiință supra omenescă urmăreau pe cele ce trebuiau să vină, până la cei mai de ieri și până la cei de astăzi, ni-i aduce pe toți în față, dar nu ni-i desparte nici-o dată de popor, ci chiar pe acei mai liberi, mai descătușați de naționalism în cugetarea lor, chiar pe aceia ni-i leagă de pământul nostru, de suferințele și de bucuriile noastre.

„Trebuie să atragem atenția asupra faptului că ceea ce se îndepărtează dela principiul de armonie, nu este o producțiune proprie zis românească. Trebuie să știm că dacă, nici chiar momentele grele din trecut nu ne-au putut clătina în idealismul nostru, apoi atunci ar fi o impietate ca marile clipe din frumoasa perspectivă a prezentului și a viitorului să ne sdruncine temelial, prin ajutorul căreia ne-am ridicat la această perspectivă. Trebuie să denunțăm ori ce posibilitate de îndepărtare dela spiritul tradițional. Trebuie ca neamul românesc să-și ia o tot mai completă conștiință de valoarea filozofiei sale. Mai ales, vădirea acestei conștiințe este țelul acestei scrieri.

Neamul românesc trebuie să știe că dacă el și-a împlinit visul uni-rei, biruind cele mai aprige piedici de-alungul veacurilor din trecut, aceasta se datorește, nu unui sistem exclusivist de unilateralitate, ci unui suflu mare, generos, de armonie, idealist. Și el

Casă de adăpost, la izvorul Tisei.

Rubrica începătorilor.

Desnădejde

In sufletu-mi e jale, e noapte, e pustiu.
Mie groază mie însu-mi când văd ce-am să deviu.
Zadarnic cerc să-mi spulber gândirile bizare,
Cătând în mine însu-mi nedumerit o stare.

Cu-al ei cortegiu falnic de groază și de chin,
Povestea mea apare ca un nevolnic spin.
Ascunsă-adânc în mine te-oiu ține întristare,
Ce-mi iroseșeti făptura ce stă să se doboare.

Când sbuciumul năvalnic al tinereții mele
Va fi înfrânt sub cripta eternității grele,
Când gândurile-mi toate vor deveni de ghiață,
Ca Phoenix voi renaște, cătând o altă viață.

Iași

Eduard Thiron.

trebuie să știe și mai mult, că prin același suflu el își va împlini marea sa misiune în viitor“.

Nu e vorba de un sistem de filozofie, ci de o materie sensibilă în care se grefează idealismul cu toate elementele ce 'l armonizează în mod desăvârșit — caracteristica poporului românesc . . .

Nu e vorba de-o clasificare, de o cizelare a elementelor ce s'ar putea îngloba într'o concepție limpede, națională, dar înstrăinată de însuși fondul ce le-a produs.

Cartea „Filosofia Românească“ e desfășurarea sufletului cu toată bogăția lui de simțăminte, cu toate laturile lui, rânduite într'o armonie ce nu tinde

spre simplificare, spre exterior, ci se aprofundează în sine și ne face să trăim cu adevărat într'o credință fecundă și de înprospătare, iar nu într'un plan arhitectonic de cugetări abstracte.

Profesorul dela Universitatea din Cluj, în slujba idealului urmărit, de-a aduce în conștiința poporului valorile de care dispune acest popor și de-a le conserva și în mulți în viitor, aruncă această rază, proiectând-o pe ungherele cele mai tănuite ale trecutului, și ne arată cu evlavie, însăși rădăcina ființei noastre.

Și pentru ca această conștiință să pătrundă în masele mari și însetate de lumină, autorul Filosofiei Române-

nești, a pus în paginile sale acel suflu cald, în care simți parcă aroma tămâiei, mirosul florilor uscate, și în care ești atras ca de-o mână nevăzută.

Pentru popularizarea gândirii românești acesta este mijlocul cel mai fericit.

Marin Ștefănescu l-a înțeles și ne-a

dat o operă pe care citind-o, simți cum se revarsă în tine înțelepciunea plină de adevăruri științifice, dar nu lipsită de credință și idealism.

Este o operă întemeiată pe una din cele mai severe erudiții, dar animată de una din cele mai avântate simțiri. Și în aceasta mai ales stă rara sa valoare.

G. Talaz

Ce s'a scris despre Zacharie Boiu¹

I. Entrase din câteva istorii literare.

Intr'un articol precedent² am menționat prima serie de manifestări scrise — toate publicate prin foile de dincolo și îndeosebi în „Telegraful român” — referitoare la acela pe care l-am considerat „un mare nedreptățit” și „o victimă a istoriei noastre literare.”

Revenim asupra acestei chestiuni și încercăm să urmărim — în cele de mai jos — ceiace s'a scris — în general — despre acest poet.

Și dacă în articolul precedent ne-am ocupat mai mult de istoricii noștri literari cari nici măcar nu l-au menționat, în acesta vom începe cu ceilalți — cu aceia, adică, prin operele cărora îl vom întâlni, notând în dreptul fiecăruia și unghiul critic sub care îl cunoaște.

O curioasă punte de tranziție — dela cei dintâi spre aceștia din urmă — este ardeleanul istoric literar Enea Hodoș, multă vreme ajutor de bibliotecar al Bibliotecii Academiei române și care, în edițiunea dela 1893 a lucrării sale,³ la capitolul „Literatura scriitorilor bisericești,”⁴ cunoaște, în treacăt, pe Zacharie Boiu.

Cu câtă mulțămire și bunăvoință renunță însă și la acest puțin în edițiunea dela 1902 a aceleiaș lucrări! În tot cazul — din prima — rămânem cu un început de conturare a lui Zacharie Boiu, cu ideia vagă a unui „scriitor bisericesc” care poartă acest nume.

Ceva mai mult și cu mai mult devotament închină, istoricul literar Vasile Gr. Popu, cam 20 de rânduri, autorului nostru, în al său „Conspect asupra literaturii românești și a literaturii ei.”⁵

Din acestea ne interesează îndeosebi următoarele:

„În acelaș an⁶ el a editat o broșură de poezii „Doruri și suspine”⁷ dintre care unele s'au și popularizat. Pela 1864 a editat în Sibiu un „Abece-dar ilustrat” foarte practic pentru școlăle elementare și ca atare foarte răspândit.

Actual se ocupă mai mult cu literatura bisericească, funcționând ca preot al cetății Sibiului și ca asesor al consistoriului metropolitan.”

Iată o notiță care ne dă o idee ceva mai precisă și mai completă despre întreita activitate — poet, autor didactic, orator și scriitor bisericesc — a lui Zacharie Boiu.

Trecând la cel mai însemnat dintre istoricii noștri literari — d. Nicolae Iorga — vom vedea că în al III-lea volum al vastei sale opere „Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea”, la capitolul „Poezii Ardeleni” d-sa se oprește ceva mai mult asupra poeziei lui Boiu, referindu-ni-se însă la aceiaș broșură — peste care, cu toată corespondența și rugămintele noastre, n'am putut da.⁸

„Dorurile și suspinele” lui din 1860 cași poeziile ce răspândește prin revistele de „dincolo”, și fabulele de mai târziu, se deosebesc uneori prin acea stăpânire a unui graiu limpede, firesc, cu notă populară care lipsește așa de mult Ardelenilor din această epocă⁹ și din care d. N. Iorga reproduce patru — și termină, amintind numai de activitatea lui didactică.¹⁰

Ceeace ne pare curios este însă faptul că absolut niciunul dintre istoricii literari citați — cei moderni intră în categoria celor vizați prin

articolul precedent — nu se referă la broșura a II-a, tipărită la 1862¹¹ în care, ne place să credem, stă puterea inspirațiunii lui Boiu și nici la cea postumă¹² publicată de unul dintre fiii poetului — Ioan Baptist Boiu, preot în orașul Sibiu. Lucrul acesta ne îndeamnă să ne gândim la o confuziune pe care cei dintâi ar fi putut-o face între volumul dela' 62 care conține poezii de natura doinelor și suspinelor și un inexistent volumaș care ar fi avut acest titlu. Aceasta este o simplă ipoteză — pe care ar sprijini-o faptul citării din memorie. Domnul N. Iorga — căruia ne-am adresat — ne a oferit adresa unuia dintre fiii poetului dela care însă n'am putut obține nici un răspuns negativ.

Acestea constituie tot ceiace ne oferă istoria literară în chestiunea care ne preocupă.

Paul I. Păpadopol

¹¹ Sunete și răsunete. Sibiu 1862.

¹² Frunze de laur. Sibiu 1904.

Compania dramatică „Marioara Voiculescu”.

În fața unei săli pline Marioara Voiculescu și-a început reprezentațiile pe scena teatrului orașenesc „Regina Maria” din orașul nostru, lipsit complex în anul acesta de teatru românesc. Reprezentațiile au fost începute cu *Nora* (Casa cu păpuși) de H. Ibsen.

Nora este îndeajuns de cunoscută de publicul românesc. Introdusă cu mulți ani înainte pe scenele noastre, ea a fost comentată și răscomentată cu fiecare reluare de critică și de spectatori. Unii au primit-o dela început à fond ca o rară valoare (aceștia erau și cei mai mulți), alții au rămas confuzi în fața desnodământului final. Și într'adevăr, ca realizare de teatru piesa rămâne o valoare netăgăduită. Ibsen e un maestru neîntrecut în mânăuirea acțiunii dramatice, ceea ce n'a cutezat nimeni s'o tăgădu-

¹ Fragment dintr'un studiu asupra acestui poet.

² Vezi: Cele Trei Crișuri, Nr. 15—1922.

³ Manual de ist. lit. rom. Caransebeș.

⁴ Ibidem. pag. 181.

⁵ București. Vol. I. 1875; Vol. II. 1876. pag. 189—190.

⁶ 1860.

⁷ -pe care n'am găsit-o nicăeri, deși e singura menționată de istoricii literari.

⁸ Profit de această împrejurare spre a ruga pe ceie mi-ar putea fi de folos să mi-l trimeată la Câmpina (Str. Rosettii 20).

⁹ pag. 338—339.

¹⁰ „el a tipărit și cărți de școală” Ibidem.

Port românesc din Maramureș.

iască. Dar Nora e brodată pe un simbol: emanciparea femeii, deci o piesă de teză. În decursul celor trei acte această teză este susținută cu toate mijloacele posibile, numai ținta finală să fie atinsă. Spectatorul interesat numai de emoțiunile pe cari i-le procură incidentele de pe scenă, pleacă mulțumit acasă, dar spectatorul preocupat și de fondul piesei părăsește nedumerit teatrul.

Oare să fie capriciul Norei un procedeu sigur pentru emanciparea femeii? Iată o întrebare pusă foarte des! După atâția ani de căsnicie cinstită, datorită unei întâmplări de nimic, o femeie își părăsește căminul, soțul care-o iubește și trei copii. Și aceasta pentru motivul de a-și desăvârși singură educația, pe care cei din jurul ei n'au fost în stare să i-o dea. Dar se naște îndoiala dacă a mai rămas ceva bun în sufletul acestei femei, și dacă ea va mai fi de folos societății. Va mai putea ea înjgheba o altă căsnicie sau va trebui să se reîntoarcă la căminul ei dintâiu? Și-apoi ne pare chiar imoral ca o femeie să renunțe cu desăvârșire la toate datoriile nobile și să pue mai presus de toate numai datoria față de ea însăși.

(Iubește pe aproapele tău ca pe tine însu-ți.) Aceasta denotă un caracter josnic sau un creier nebun. Aceasta e și impresia pe care ți-o lasă Nora: o nebună, o halucinantă. De-altfel tot aceeași impresie ne-o lasă și celelalte persoane din piesă.

* * *

Hoțul, de Bernstein, e o piesă slabă din toate punctele de vedere. Și cum la noi de multe ori se importă din Occident piese de teatru cari se primesc fără nici-o discuție, așa a fost introdusă și lucrarea de față a lui Bernstein, a cărei acțiune se învârteste în jurul unui subiect banal: O femeie tânără fură o sumă de bani pentru a-și satisface poftele sale de lux. Amenințată să fie descoperită, toată vina ei este luată asupra-și de fiul păgubașului, un adolescent îndrăgostit peste măsură de ea. Pentru aceasta tatăl își gonește fiul de-acasă, dar în momentul despărțirii femeea mărturisește totul și ea cu soțul ei pleacă în exil.

Toate acestea se dăpână în trei acte, dintre cari al doilea este cel mai monoton: un dialog de trei sferturi de oră între soț și soția hoată, care dacă n'ar fi fost susținut de d-na Marioara Voiculescu

ar fi rămas fără spectatori. Cu această ocazie am putut să ne convingem încă odată că nu tot ce se importă neselectat din străinătate poate să înșele publicul nostru, care și-a făcut educația artistică la cea mai înaltă școală de artă. Unui public obișnuit cu cele mai valoroase opere universale nu-i poți lua ochii cu orice jucării ale descrierărilor moderni la modă. Artă adevărată se deosebește oricând de imitațiunile pretențioase ale fabricanților de marfă nouă, sub eticheta de „artă”. De aceea piese ca *Hoțul* sau altele, nu vor reuși niciodată să cucerască un public sănătos.

Interpretarea ambelor piese a fost concentrată numai în persoana d-nei *Marioara Voiculescu*, pentru care nu găsim laude potrivite. D-sa trăește fiecare rol, suferă, varsă lacrimi sincere și pătrunde adânc în rol ca să scoată la iveală mereu accente noi și viață puternică. Sufletul artistei rămâne tot tânăr și puterea de captivare aceeași. Pe lângă d-sa am relevat jocul mai natural al d-lui *I. Sârbul*, care s'a achitat fără dificultăți. Restul a fost susținut de d-rele *Maria Sandu*, *Maria Sandry*, d-nii *V. Leonescu*, *A. Economu*, etc. *Montarea îngrijită.* P. a. g.

NOTE

Educația bibliotecilor.

Pretutindeni se cer Biblioteci — și dacă vei cerceta de aproape vei constata, că aproape toate sunt acoperite cu praful vremii și al nepăsării, necercetate și rămân ca o mobilă greoaie și de prisos.

Bibliotecile trebuie să aibă viață. Educațiunea culturii, din păcate, la noi este în faza începătoare, mai ales în regiunile noastre, în cari și acum se găsesc neștiutori ai limbii noastre, deși sunt români. Centrele culturale trebuie să răspândească gustul în public pentru acei ce vor să se instruiască, să îndemne prin mijloacele ce stau la îndemână, pe acei prea puțini știutori de carte românească.

În Anglia, cititorii caută biblioteca și o găsesc ușor, la noi biblioteca trebuie să infiltreze în jur ființa ei și să-i culeagă.

La orașe și la sate, muncitorii oboșiți de truda zilei, ar veni bucuroși

să-și odihnească nervii în sălile unor șezători intime, pentru a asculta sfaturi bune, povești, fabule, pilde morale, să fie puși la curent cu partea activă a politicii de stat, nu cu critica lor odioasă și polemicile cotidianelor, de multe ori inferioare.

O mică cantină ar putea satisface și gusturile stomacale. Poporul este disciplinat, trebuie numai chemat.

La Biserică deasemenea, predicile să succedă în fiecare Duminecă, cu învățători din Biblie traduse în spiritul și moravurile poporului.

Ce altar, cu adevărat sfânt'ar face preotul din Biserică. Credincioșii trebuie conviși.

După o statistică oficială, Anglia, care ține recordul, avea înainte de războiu 50,000 predicatori de stat — forțe sociale, cari magnetizează și ridică sufletul poporului, întărindu-l.

Cafenelele noastre și cârciumile, sunt prea atracțioase — prea ne grăbim să îmbogățim patronii.

În Ardeal mai ales, unde e lux de cafenele, s'a cam rupt tradiția mișcării culturale și religioase de o părțică din frați. Foarte puțini îndrumători es din orele oficioase să contribuie cu muncă și fapte pentru alții, iar cei cu profesie liberă sunt oboșiți și n'au timp . . .

Este o tendință a multora să se ridice în capul trebilor, — cu numele, fără a munci și dacă se poate cu uniformă, egoism și interes — s'a uitat tradiția, puțini se devotează aproapelui sau să ducă cuvânt mântuitor la sate, așa cum impune datoria creștinească și națională. Numai campania electorală 'i mai scoate din biroul salvator, producător de câștiguri bune, din care nu dă nimic altora . . . Pare că Idealul este îndeplinit, putem să ne culcăm liniștiți . . . nu este așa?

Oradea de ieri și de astăzi.

Sub acest titlu găsim în „*Tara noastră*” un interesant articol semnat de d-l Gh. Tulbure, în care ne descrie Oradea-Mare de ieri, pentru ca să putem privi mai clar portretul ei de azi. Aceasta cu atât mai mult cu cât o face un om care a trăit vreme îndelungată în mijlocul acestui oraș, și-i cunoaște adânc viața de dinainte de războiu și de după războiu.

Oradea-Mare, Nagyvárad-ulsau Grossvardein-ul, ca să-i dăm toate numirile de pân'acum, eră poate cel mai viu oraș din vechea Ungarie: oraș cu un pronunțat aspect occidental, oraș cochet, bogat și bine îngrijit, care se desvol-

tase rapid în toate direcțiile. Aici eră o presă ungurească largă, datorită căreia s'au relevat o mulțime de talente, luându-și drumul apoi către Budapesta, pentru a juca un rol important în viața culturală a țării lor.

Oradea-Mare, mai eră și unul dintre cele mai însemnate centre comerciale, pe care teren progresă văzând cu ochii . . . Și Oradea mai eră și cetatea petrecerilor și chefurilor, cari se prelungeau foarte adeseori, zile și nopți de-a rândul. Aci își dădeau întâlnire grofii, bogătașii, ca să-și cheltuiască milioanele, svârlindu-le în lac de șampanie și „tokay.”

După războiu Oradea-Mare n'a suferit schimbări simțitoare. Au mai venit pe ici pe colo români din vechiul regat ca să mai pronunțe limba românească neuzită mai 'nainte pe aici; românii de origină locală și-au mai îmbospătat limba; s'a început o mișcare culturală românească, — dar cu toate acestea Oradea de ieri există destul de vizibil și astăzi. Mișcarea noastră culturală deși continuată cu persistență și manifestată prin multe serbări, șezători artistico-literare, conferințe, etc. nu poate lupta cu siguranță contra puternicei forțrețe a culturii maghiare, care se bizue pe o tradiție veche. Teatrul e tot unguresc; toate sforțările pentru a se putea aduce aici o trupă românească, care să fi jucat alternativ cu cea maghiară, au rămas fără nici un rezultat. Presa românească afară de *revista noastră*, *Școala nouă*, *Legea noastră* și ziarul săptămânal *Tribuna*, nu e reprezentată prin nici-un cotidian, pe când concetățenii noștri maghiari au patru mari cotidiane și numeroase alte publicațiuni periodice. Populația minoritară nu suferă de lipsa culturii, căci intelectualii lor își dau o mare osteneală pentru a-i ridica la un nivel cât mai corespunzător vremii.

Astfel stând lucrurile (noi n'am spus decât prea puțin), credem c'a sosit ceasul să ne gândim și noi mai serios la munca ce trebuie depusă din partea noastră. Chiar în numărul trecut vorbeam despre inițiativa privată care nu e încurajată după cum s'ar și cuveni din partea Statului, cași din partea publicului. Ori, aici, numai inițiativa privată a luat ființă și dacă această inițiativă s'a continuat până acum și a ajuns la rezultate cunoscute și bine apreciate, aceasta s'a făcut cu enorme sacrificii, care nu sunt cunoscute. Ca să ne putem afirma calitățile noastre și superioritatea noastră față

de minorități, Statul trebuie să intervină cu ajutoare suficiente pentru încurajarea inițiativei private sau să desfășoare un întreg organism bine constituit în acest scop. Altminteri ne vedem expuși, ca tocmai în orașele mari de graniță unde trebuie o viață românească mai palpitantă, să fim înăbușiți de concetățenii minoritari.

Manifestări culturale în Oradea.

Șezătorile „*Cele Trei Crișuri*” și conferințele Atheneului.

În primele zile ale lunii Decembrie c. s'au reînceput șezătorile „*Cele Trei Crișuri*”, așteptate de publicul orădean cu multă nerăbdare. Ca și în anii trecuți aceste șezători sunt alcătuite dintr'un program serios, prevăzut cu o conferință și o parte artistică.

Conferința primei șezători a fost ținută de d-l *Marin Ștefănescu*, profesor la Universitatea din Cluj, vorbind despre „*Sentimentul național*”, un subiect pentru care d-sa întotdeauna găsește constatări și analize noi de adăugat, toate desfășurate într'o atmosferă însuflețită. După ce a făcut psihologia sentimentului național în genere și puterea pe care el a exercitat-o asupra națiunilor, conferențiarul a stăruit asupra sentimentului național al poporului român, trecând prin toate manifestările înaintașilor noștri până'n zilele din urmă. La finele conferinței d-l *Marin Ștefănescu* dă sfaturi românilor ca naționalismul idealist al marilor noștri înaintași să fie păstrat cu credință neînvinsă, din ce în ce mai înfocat și mai adâncit în sufletul nostru.

La a doua șezătoare a vorbit d-l *George Bota* despre „*Psihologia religiei*”. D-l Bota are un rar meșteșug de a-și cuceri publicul și a-l sugestiona printr'un simpatice ton oratoric, prin faptul că în orice ocazie știe să pătrundă în sufletul lui și să se apropie de el cu fiecă frază nouă. Cu o demnă competență d-sa a străbătut pe nesimțite un subiect așa de greu ca cel de mai sus, punându-ne în curent cu toate părerile expuse asupra religiei — și după revista religiunilor mari cari există pe pământ, concludă că nu există și nu poate exista om fără religie, fără un Dumnezeu, oricum l'ar numi el; chiar și ateul trebuie să creadă în ceva — și acel „*ceva*” e Dumnezeuul lui.

La partea artistică subliniem zelul depus de d-nii *George Bacaloglu* (vioară), *Schmazenka* (cello) și *Fischer* (pian) pentru a executa su-

perior un trio de Beethoven și a impune publicului adevărata artă, care astăzi, mai mult ca oricând, este adeseaori profanată de diferiți diletanți stângaci și nepregătiți. — Cu o voce plăcută, dulce, — mai ales blândă — d-na *Bota* a cântat câteva romanțe din muzica originală, românească, acompaniată cu deosebită pricepere de d-na *Sperantia*, — iar poetul *Eugen Sperantia* a citit din lucrările sale originale. O laudă aparte rezervăm pentru corul mixt al școlărilor normale de băieți și de fete din Oradea-Mare, care sub dubla dirijare a d-lui și d-nei Strat, profesori de muzică, a dovedit o educație muzicală afară din comun, excelând în „Imnul încoronării.”

Publicul manifestează un interes crescând pentru aceste șezători, despre cari putem anunța cu o mare bucurie că tot din inițiativa „Celor Trei Crișuri” în anul acesta se vor întinde și la satele din Bihor, unde, de-altfel, într-o măsură mai restrânsă s'au ținut câteva și în anii trecuți.

* * *

Alte manifestări culturale, fericite, de o mare necesitate în orașul nostru, sunt conferințele duminicale, organizate de Ateneul local, care acum se află în formație. Orice conferințe serioase și oricât de des ar fi ținute, ele aduc un netăgăduit folos în orașele de graniță, înstrăinate, în cari românii au fost întotdeauna înăbușiți de culturi străine și pentru a căror înaintare culturală se cer eforturi mari.

Prima din ciclul conferințelor anunțate de Ateneu, a fost ținută de d-l *Bogdan Ionescu*, profesor la Academia de Drept locală. D-sa și-a ales un subiect atractiv: „*Evoluția și rolul social al femeii în decursul vremurilor*” în expunerea căruia a dovedit o vastă studiere a subiectului. Reținem concluderea la care ajunge conferențiarul: Egalizarea femeii în educație și cultură cu bărbatul, reforme bine chibzuite în căsătorie și familie, drepturile civile și politice, încât să facă de-o potrivă de folositori societății atât femeia cât și bărbatul, vor fi reformele salutare în chestia feminismului.

A doua conferință a fost a d-lui *G. Bota*, urmare la „*Psihologia religiei*” (partea II) asupra căreia rezervăm un studiu aparte pentru mai târziu, în care vom îmbrățișa subiectul pe larg.

O serbare școlară.

Am asistat la o serbare a școlărilor normale de fete din Oradea-Mare, de sub direcția Dnei Alexandrina Teodorescu.

S'a reprezentat o serie de scene religioase cu copiii strânși în jurul tradiționalului pom de Crăciun, luminat și frumos împodobit.

Nașterea Mântuitorului, Lăsați copii să vină le mine, etc. . . Tablouri vivante, în costume, și lumini deosebite, corurile, cântecele, recitățile, respiră aceea atmosferă sufletească, curată, aceea frăgezime de simțire copilărească, care ne-a mișcat adânc.

Cuvântarea caldă și deosebit de atrăgătoare, ținută de Dna Teodorescu, a complectat farmecul acelei înălțătoare și minunate sărbători.

S'au împărțit daruri elevelor mai sărace, ghete, ciorapi, pânzeturi, etc. — și parte din donatorii generoși, cari erau în sală, precum și numerosul public — din cari nu lipseau copilașii — au răsplătit nobila operă a Domnei Teodorescu cu îndelungate aplauze.

Adaug, că în acest oraș de frontieră, cele 2 școli normale, de fete și de băieți, conduse de Dna Teodorescu și D. George Bota, înțeleg mai bine rostul școlărilor, printr'o muncă isvorită din suflet, eșite din cadrul rigid al programei școlare.

Cât am dori să vedem aceeași trageră de inimă și la celelalte școli din județul nostru de frontieră; cu regret mărturisesc că, până în prezent, obținem cu greu orice zel dacă nu este plătit.

Demostene Botez : Povestea omului, editura Viața Românească.

Intr'un volum de o rară execuție tehnică, d-l Demostene Botez, premiul de două ori al Academiei Române cu celelalte două volume anterioare (Munții și Floarea pământului) își adună ultimele poezii, cari au mai fost publicate prin diferite reviste de la noi. Dl. Demostene Botez este unul dintre puținii noștri poeți buni din vremea de față și unul din cei mai serioși stăpânitori ai poeziei. Poezia

sa se poate spune că e nouă, dar pentru aceasta nu trebuie să-l așezăm la cot cu ceilalți fabricatori de versuri așa zise moderne. Fără să afecteze a modernism poetul găsește expresii, accente și imagini noi, așezate într'o limbă înaltă și curată. Am spus mai sus că poezia d-lui Botez se poate numi nouă, — dar cu toate acestea, păstrează o oare care legătură cu tradiția artei clasice, de care se deosebește mai mult prin forma mai liberă, descătusată de regulile severe ale versului clasic. Cugetarea clară, filozofia simplă dar adâncă, duioșia și tristețea poeziilor sale, învăluite parcă într'o pânză cernită, subiectele deosebite și atmosfera atrăgătoare în care sunt împlântate aceste subiecte, toate acestea pătrund în sufletul cititorului, în care rămân mereu vii. Ca să dovedim mai bine pusele noastre, n'am putea-o face decât citând întreg volumul, căci a ne mărgini la câteva stufuri ar însemna să scădem valoarea poetului. Ca să poți cunoaște în totul poezia d-lui Botez trebuie să-l citești în întregime. Vei gusta adevărata poezie, și fără să clasifici pe poet într'un curent sau altul, te vei convinge că e unul din rarii poeți într' adevăr.

B. Delavrancea : Paraziții. Editura „Cultura Națională” reeditează, într'un volum foarte îngrijit, romanul „Paraziții” al neîntrecutului maestru al limbii românești: Delavrancea. E o datorie mare nu numai pentru autor, dar și pentru cititorul nostru care, în lipsa operelor de înaltă valoare, e nevoit să se intoxicheze cu halucinațiile nenumăraților alienați — produsul degenerației moderne — scriitorii de literatură nouă. În putregaiul acestor noi opere, așa zise moderne, și cari pot fi numite oricum, dar numai literatură nu, romanul răposatului Delavrancea răsare stăruitor ca un soare, și de-abia acum se poate vedea adevărata lumină nestinsă a valorii lui superioare. Citiți numai o pagină din „Paraziții” sau din orice altă operă a lui Delavrancea, ca să învățați a cunoaște literatura înaltă și a deosebi de fleacurile pseudo-literaturii, — fabricație proprie sau în cea mai mare parte importată din străinătate — ce se vinde astăzi prin toate dughenele comerțului de librărie. Veți vedea singuri câtă muncă depun marii scriitori până la darea în vileag a scrisului lor, și câtă inimă din inima lor și viață din viața lor închid ei într'o singură pagină, într'un singur rând, într'un singur cuvânt. La întoarcerea

fiecărei file simți sbaterea unei frânturi de suflet, smulsă de autor din însăși sufletul său ori din sufletul oamenilor din jurul său.

„Paraziții” e un roman scurt — o nuvelă mai lungă — dar în puține pagini conține sbuciumul unei lumi care te fură. Limba cuceritoare, descrierea puternică, analiza sufletească adâncă, te încătușează, îți pătrund în suflet și'n minte, te muncesc, te chinuesc, te fură pe tine însuși și te transportă în lumea răscolită de autor. Așa scria Delavrancea.

Upton Sinclair: Regele Aurului.

E un roman din viața americană și încă din viața miliardarilor americani, cari, prin poveștile fantastice ce se aruncă pe socoteala lor, ispitesc atât de mult curiozitatea cititorilor streini de mediul american. Dintr'un roman ca acesta putem și noi să cunoaștem risipa de dolari ce se face la nașterea unui pui de miliardar, bogăția în care se desfată copilăria lui. Și mai târziu vom vedea cât de ușor învață el carte și capătă diplome. Apoi cum se aruncă în viață, exeperiența pe care și-o însușește dintr'o asemenea viață, cum își petrece el anii de holteiu, în palate, localuri luxoase de petrecere, etc., etc. Dar căsătoria? Nuntă ca a miliardarului numai în basmele noastre mai există. Toate mâncările faimoase, toate vinurile divine și toate băuturile alcoolice (știam că sunt oprite în America) se perindă în romanul lui Upton Sinclair. Partea cea mai caracteristică însă, de bună seamă, este aceea unde ne pune în curent cu jocul de bursă, — cu toate șireteniile și încurcătura de ițe a acestui joc urmărit cu călduri, cu friguri, cu pasiune. Intr'o clipă se pierd sau se câștigă averi fabuloase. Și totuși autorul mai rezervează încă un pic de suflet eroului pentru a-i servi la deslegământul fatal.

Chiar acum câțva timp citeam într'o revistă vieneză niște elogiul asupra „marelui scriitor american: Upton Sinclair”, elogiul cari, de sigur, dacă n'ai citit nici o lucrare a scriitorului, te face să-l crezi o adevărată valoare. Impresia însă, pe care ți-o lasă „Regele aurului” e aceeași ca a romanelor Scherliok Holmes. Vai! dac'ar cunoaște străinii pe Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Sadoveanu, etc. sau alții și mai modești dintre prozatorii noștri!

Cărți streine.

A. Hesse și A. Gleyze „Notions de Sociologie appliquée à la Morale et à l'éducation (ed. Félix Alcan, 1922).

O lucrare din seria celor ce tind să lege morala și educația de marile chestiuni sociale. Tratează la rând aspectele societății: economic, domestic, politic, criminal, religios, artistic și științific. Servindu-se de un material științific, doveditor, de mâna întâia, lucrarea de față, fără multă pretenție de originalitate, este un bun manual pentru cei ce urmăresc marile probleme sociale.

Dar mai cu seamă pentru educatori, cartea de mai sus, le dă puncte noi de a privi chestiunea educației și le deschide noi perspective. De remarcă mai ales este arătarea funcțiunii fiecărui fenomen social, în lumina evoluționismului.

Dr. Sigm. Freud „La Psychopathologie de la vie quotidienne” traducere în franțuzește de Iankelèvitch (ed. Payot — Paris 1922).

O lucrare de mare merit, care prin noutatea punctelor de vedere, te face să privești în multe taine sufletești pe care le credeai neexplicabile. Ribot se ocupă ce e drept de bolile sufletești, dar Freud merge cu psicoanaliza până unde nu te aștepti și ajunge să explice ceea ce n'au explicat alții până la el. Citirea cu atenție a lucrării lui Freud, cu un enorm magazin de exemple, mai are însă și un efect practic: începi să te deprinzi a te analiza sufletește, lucru care celui ce înțelege sufletul omenesc, îi este de mare valoare.

Woodrow Wilson, Etre Humain, în mica colecție „Petite Anthologie” (ed. Payot — Paris 1922).

Wilson caută să scrie ca un om căci „la perfection du style, c'est d'écrire comme un homme”.

Odinioară viața a fost simplă și era ușor lucru să fii om. Dar azi când viața este tot mai complexă, mai multiplă, măconfuză, când specializarea, mecanizarea este tot mai mare, azi e mai greu să te regăsești pe tine, să fii un om. Viața de oraș împiedică pe om să-și ajungă plenitudinea ființei sale. Fiecare nu suntem decât o mică — și din ce în ce mai mică — roțiță din marile mecanisme sociale tot mai complicate. Deci fiecare din noi este amenințat să fie strivit de acest mecanism.

Ce înțelege Wilson printr'un om¹:

o ființă a cărei facultăți sunt armonice balansate și simpatia universală — iar nu un urlător, nici fanatic, nici fariseu; un om care să nu fie prea credul în speranțele sale, dar nici prea fanatic în urmărirea scopurilor sale; încălzit, dar nu necugetat; etc.

Veacul nou cere oameni cu capacități noi — cu calități noi. O renaștere care să anunțe un nou „humanism”.

Un om nu poate fi însă natural, atunci când e preocupat să-și reguleze viața după alții. Și pe această temă Wilson cași Nietzsche pledează pentru eliberarea individului din cercul strâmt și meschin al societății.

Numai trăind într'o lume vastă îți va crește și măsura idealurilor tale.

Fără să rezumăm toată cartea lui Wilson, ținem să atragem atenția asupra spiritului modern de care este animată și mai ales asupra remediilor de psihologie individuală pe care vrea să le aplice societății.

REVISTE

Reviste orădene.

În Oradea-Mare publicațiunile românești, în prezent, sunt în infecitate în raport cu însemnătatea orașului și numărul populației românești din Țara Bihorului, în satele căreia n'auzi decât limba românească. Acest fapt e cu atât mai jenant cu cât știm că pe timpul stăpânirii ungurești „Familia” revista săptămânală a lui Iosif Vulcan, de unde și-au luat avânt multe talente românești, a putut să dăinuiască în Oradea timp de mai multe decenii în șir. Acum însă, când avem deplina libertate a susține publicațiuni cât de multe, le vedem lăsate în părăsire — și pe cele existente, primite cu indiferență.

Prima publicațiune, care, după realipirea Ardealului și-a arborat drapele culturii românești pe aceste țărâ-muri, a fost revista noastră. (Mai există ziarul săptămânal „Tribuna” care apare și astăzi.) După Cele Trei Crîșuri, abia în anul acesta au luat naștere încă două reviste; una preotească: „Legea noastră”, organul Consistoriului ortodox și alta: „Școala nouă”, organ al corpului didactic din Bihor. Amândouă își îndeplinesc cu zel și pricepere chemarea lor frumoasă. Prima cată să întărească în poporul românesc credința păstrată din strămoși și să păstreze o legătură solidă

între preoțime, iar a doua se străduiește pentru orientarea educației pedagogice. În paginile ei întâlnim articole și studii la un nivel demn.

O altă revistă săptămânală care a luat ființă decurând este „Aurora” (literară, artistică, socială), care apare în două limbi: românește și ungrește și are de scop a face cunoscute reciproc cele două literaturi respective și a conduce o propagandă sinceră pentru apropierea româno-maghiară, în Ardeal. Pe lângă traduceri reciproce din poezii și prozatorii români și unguri, în fiecare număr găsim cronici și recenzii bogate asupra mișcărilor culturale din ambele părți.

Astfel Oradea-Mare începe să progresa simțitor, devenind un centru al inițiativelor frumoase și folositoare.

De sfintele Sărbători urăm colaboratorilor și cititorilor noștri voie bună și pretrecere fericită.

Pentru munca sa depusă timp de mai mulți ani pentru răspândirea și afirmarea culturii românești în Ardeal, d-l col. *George Bacaloglu*, directorul revistei noastre, a fost proclamat membru de onoare al societății literare „România Jună” din Viena. Tot odată d-sa a fost ales președinte al comitetului care va aranja serbările „României June” în Oradea-Mare.

La viitoarea șezătoare a „Celor Trei Crisuri” ce va avea loc după sărbători la 25 Ianuarie 1923, st. n., va vorbi d-l *Vasile Dimitriu*, fostul rector al Universității din Cluj. Subiectul conferinței este „Din viața lui Take Ionescu” (lucruri neștiute).

Molnár Ferenc, trâmbișatul autor dramatic maghiar, a scris o altă piesă: „*Iubirea pământescă și cerească*” a cărei premieră a avut loc la Budapesta.

Molnár scrie ca o mașină. Are lângă el o mulțime de secretari și traducători. Fiecare scenă când e gata se și traduce în alte limbi. El își alege întotdeauna subiecte de senzație. În modul acesta, dintr'un simplu reporter a ajuns astăzi milionar.

Citim într'un ziar din Bupapesta că Asociația națională a profesorilor de la școalele medii, care are înscris ca punct principal în programul ei, cultivarea și larga dezvoltare a spiritului irendentist, a editat o bogată

și luxoasă antologie a poeziei irendentiste, maghiare. Pentru succesul acestei antologii se desfășoară o propagandă foarte activă și este recomandată cu toată căldura întregii suflări ungrești și mai ales tineretului. Cam astfel se pregătește pacifismul în Ungaria. . .

Scriitorul maghiar Kádár Imre și regisorul Imre Sándor, au organizat o trupă teatrală care dă reprezentații pentru muncitorii unguri din Ardeal. Scopul acestei inițiative este, ca printr'un program ales, alcătuit din cele mai reprezentative opere teatrale, să ofere o educație serioasă și complexă muncitorimii.

Pe când și la noi? Așteptăm și astăzi ca să fim întrecuți de confracții noștri minoritari? Dacă șefii muncitorilor români ar lua înțelegere cu conducătorii teatrelor noastre, s'ar putea înfăptui și la noi o operă frumoasă.

Lengyel Menyhért, autorul dramatic, maghiar, cunoscut și la noi după „*Taifun*”, a scris o nouă dramă. Subiectul e împrumutat din sângeroasa revoluție din Lisabona. Premiera va avea loc în limba germană, la Berlin.

Citim într'un ziar din Viena că scriitorii și artiștii maghiari cari trăesc acolo, în emigrație, au organizat un teatru ungresc la Viena.

Iată un frumos exemplu de ceea ce se poate face când există tragere de inimă. O mână de unguri reușesc să-și aibă un teatru al lor în Viena, pe când la noi nici în orașe interne și mari ca Oradea-Mare, Arad, Timișoara, Sătmar, nu se poate rezolva problema teatrului românesc. În zadar se începuseră tratări, pe cari le credeam serioase, pentru stabilirea unei trupe românești la Oradea, în zadar promisiuni, etc., căci astăzi stăm tot ca ieri. De ce nu se gândesc, oare, cei de sus mai serios la acest lucru?

A apărut de curând la Paris, o carte intitulată „*La Hongrie mutilée*” de Charles Tisseyre, deputat, cu o prefață de M. de Monzi, senator, fost subsecretar de Stat.

După cum arată titlul, lucrarea cuprinde constatări la fața locului și observațiuni, provocate de iridenta maghiară din Budapesta, bine înțeles, prezentând opiniei publice nedreptatea ce s'a făcut Ungariei în diferitele conferințe de pace — în special cea din Trianon, ne uitând a arunca asupra țării noastre tot felul de calomnii, atacând până și pe fruntașii noștri politici.

Se vede influența propagandei maghiare în străinătate, în Paris, sau Roma, unde câștigă teren în defavoarea prestigiului nostru. Trebuie cel puțin să ne apărăm . . . atragem atențiunea guvernului.

După o statistică recentă avem în Ardeal următoarele școli:

Școli primare cu limba de propunere română 1064 (în Bihor 86) maghiare 296 (în Bihor 17). Total 1429 (în Bihor 103), școli comunale 418 (române 331, maghiare 38, germane 32, slave 17), școli confesionale avem: Române gr. or. 1289 (în Bihor 207) gr. cat. 984, rom. cat. 276, ref. 446, ev. lut. 9, unitare 30, germane 311, slave 64, izraelite 29. În total general 5276 școale. Școale profesionale, medii, secundare și normale avem: industriale 18, comerciale 26, civile 137, gimnazii 5, licee de stat de băieți 39, de fete 8, confesionale de băieți 40, de fete

6, școli normale pentru învățători 22, pentru învățătoare 16.

Liceele confesionale sunt repartizate astfel:

Greco orientale românești . . .	3
„ catolice	4
Romano catolice	13
Evangelice luterane	9
Reformate	12
Unitare	2
Izraelite	3

Învățământul superior este reprezentat prin Universitatea din Cluj (cu 4 facultăți: ietie, știință, drept și medicină).

Academia de agricultură Cluj.
„ drept Oradea-Mare.
„ comercială Cluj.
13 teologie (seminare).

Din motive tehnice ale revistei suntem nevoiți să amânăm publicarea răspunsurilor la „*Ancheta noastră*” în numărul viitor (No 1 Ianuarie 1923), care va apare complet renovat, cu colaborările celor mai distinse personalități.

Din Budapesta avem știri, că „*Ate-neum*” conduce bine firele spirituale și culturale, ca un soare arzător, ce trimite raze în toate direcțiunile, iar „*Ungurii cari se deșteaptă*”, și-au mutat cartierul general mai încoace, la Debretin; desigur că șgomotele noastre politice, îi vor deștepta mai bine. . . .

Cărți :

Antologie română cu glosar în rusește și nemțește-de T. Hotnog și I. Negrescu.
Prozatorii noștri, (vol I. și II.) crestomație alcătuită de N. Dunăreanu și Liviu Marian.
Buletinul agriculturii (vol III. Iulie, August și Sept. 1912.)
Anuarul Societății literare „Gr. Alexandrescu” dela liceul „Unirea” din Focșani.
Prințesa Bibița, de Jean Bart.
Cum s'o despărțit Tanti Veronica de Ion Dongorozi, Edit. „Scrișul românesc” Craiova.
Liceul românesc de Eliodor Constantinescu.
Documente basarabene de Gh. Ghibănescu.
Isvoare limpezi (poezii) de Marcel Romanescu, Edit. Ramuri-Craiova.
Bucuria copiilor (povești) de Ali-Baba. Edit. Ramuri.
Purgatoriul, (vol I. și II.) de Corneliu Moldovanu.
Ștefan Cel mare (teatru) de Ion Cozumschi.

PROSPECT

pentru consolidarea bonurilor de tezaur emise de Statul român în valute străine.

Ca urmare a avizului publicat de Ministerul de Finanțe la 1 Decembrie 1921, Guvernul român face cunoscut că, în vederea consolidării bonurilor sale de tezaur emise în monede străine, Ministerul de Finanțe, a fost autorizat prin legea promulgată la 24 Iunie 1922 cu decretul No. 1868 publicat în Monitorul Oficial No. 64 de a contracta un împrumut de consolidare în valoare nominală maximă de L. 35,000,000.

Titlurile împrumutului de consolidare vor fi la purtător și vor produce dobânda de 4% pe an. Cupoanele vor fi semestriale și plătibile la 1 Aprilie și 1 Octombrie a fiecărui an, primul cupon având scadența 1 Aprilie 1923.

Cu începere dela 1 Aprilie 1928, Guvernul român va întrebuița un fond semestrial de 2.503405% din valoarea nominală totală a împrumutului de plata dobinzilor și amortimentului titlurilor astfel încât totalitatea titlurilor acestui împrumut să fie amortisată cel mai târziu la 1 Aprilie 1968.

Amortizarea se va face fie prin cumpărarea pe piață sub pari, plus dobânda până în ziua cumpărării, fie prin trageri la sorți semestriale al pari.

În Franța plata cupoanelor și rambursarea titlurilor împrumutului de consolidare se va efectua la Paris la:

Banque de Paris et des Pays-Bas și
Louis Dreyfus & Cie.

În Anglia, la biroul din Londra al Băncii „British Overseas Bank Limited” și

În New-York la corespondenții Băncii British Overseas Bank Limited din Londra.

În România, această plată va fi efectuată în lei pe cursul schimbului la vedere asupra Londrei în ziua prezentării.

Capitalul și dobinzile titlurilor vor fi scutite de orice impozit român prezent sau viitor.

Acest împrumut de consolidare constituie un angajament direct al Guvernului român.

În virtutea legii promulgată la 24 Iunie 1922 prin decretul Nr. 2872 publicat în Monitorul Oficial, sumele necesare serviciului dobinzilor și amortimentului *Datoriei române externe* vor face obiectul unui articol special al bugetului de cheltuieli.

Ministerul de Finanțe va deschide un cont special pentru serviciul datoriei publice ex-

terne, care, până la stingerea acestei datorii, va fi alimentat până la concurența unei sume egale cu 110% din anuitatea totală necesară:

1. Cu devizele sau tratele provenite din taxele de export cari sunt și vor fi plătite în aur sau devize străine, cât timp aceste taxe vor fi în vigoare.

2. Cu veniturile generale ale Statului cu drept de prioritate asupra acestor venituri.

Împrumutul extern 4% 1922 de 2.500,000 va avea asupra sumelor sus menționate pentru serviciul dobinzilor și amortimentului său, precădere asupra tuturor celorlalte împrumuturi incl. împrumutul de consolidare.

În virtutea legii promulgată la 23 Iunie 1922 prin decretul Nr. 2869 publicat în Monitorul Oficial și a convenției anexe încheiate între Ministerul de Finanțe și Banca Națională a României, Ministerul de Finanțe va vărsa Băncii Naționale, pe măsura încasărilor, toate taxele de export până la concurența sumei necesare serviciului totalității datoriei externe române, plus 10% cum s'a spus mai sus.

Lipsurile parțiale (sau totale în caz când taxele de export ar fi suprimate) vor fi acoperite lunar de Ministerul de Finanțe prin vărsăminte în lei făcute Băncii Naționale a României.

Banca Națională a României își va procura prin mijlocul acestor lei devizele necesare serviciului Datoriei Externe. În caz când Banca nu ar fi în măsură să-și procure singură mijloacele de plată în străinătate, Ministerul de Finanțe i le va procura prin organizarea exportului.

Prin prezentul prospect, Guvernul român invită pe purtătorii de bonuri de tezaur emise în monede străine, cari au domiciliul în România, de a preschimba aceste bonuri prin titluri ale Împrumutului de consolidare. Preschimbarea bonurilor se va face contra titluri liberate în lei, în valoare egală, pe următoarele cursuri:

Livra sterlingă	al pari.
Franci francezi, conv. în L. st.	50 frs. ptr. 1 L. st.
„ belgieni, „ „ „ „	53 „ „ „ „
Lire italiene „ „ „ „	88 Lire „ „ „ „
Pesetas spanioli „ „ „ „	25,50 Pes. „ „ „ „
Coroane suedeze „ „ „ „	16,50 Cor. „ „ „ „
Escudos portugezi „ „ „ „	60 escudos ptr. 1 L. st.

Bonurile de tezaur emise în dolari ai State-
lor Unite sau în dolari Canadieni, vor fi
preschimbate al pari contra titluri ale împru-
mutului de consolidare emise în dolari ai
Statelor Unite.

Dobinzile de întârziere calculate 6 % pe
an, cu începere dela scadența bonului până
la Octombrie 1922, vor fi adăogate la valo-
area bonului și plătite în titluri ale Impru-
mutului de consolidare.

Dobinzi calculate 4% pe an dela 1 Octom-
brie 1922 până la scadența bonurilor, vor fi
deduse din capital la bonurile cu scadența
după 1 Octombrie 1922.

Se va aplica la calcularea intereselor ace-
leași cursuri ca și pentru calcularea valorii
bonurilor.

Sumele mai mici de L. 10 sau dolari 50
vor fi reprezentate prin certificate fracționare,
care vor da dreptul purtătorilor de a primi
titluri contra remiterii lor, în valoare totală
echivalentă unuia sau mai multor titluri, fără

însă a se ține seamă de sume mai mici de-
cât L 1 sau dolari 5.

Purtătorii bonurilor de tezaur în valută
străină, cari locuiesc în România, sunt invi-
tați prin prezentul prospect să depună bonu-
rile lor cu începere dela 25 Noembrie 1922,
la ghișeurile:

Cassieriei Centrale a Tezaurului Public și
Băcei Naționale a României.

Aceste instituții, le vor remite, după verifi-
carea bonurilor de tezaur, certificate provi-
zorii, cari ulterior vor fi preschimbate în tit-
luri definitive, îndată ce acestea vor fi gata.

Preshimbarea se va anunța detentorilor
pe calea publicității.

Detentorii cari nu vor fi prezentat bonurile
lor la conversiune înainte de 1 Februarie
1923, se vor considera că au pierdut dreptul
la preschimbarea acestor bonuri prin titluri
ale împrumutului de consolidare.

Ministrul de Finanțe:

(ss) **Vintilă I. Brătianu.**

MOBILE

Dormitoare

Sufragerii

Birouri, Saloane

Aranjamente

Complete

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NATAN GOLDSTEIN

București, Str. Carol No. 64--66

Telefon 27|8

„NAȚIONALĂ“

**SOCIETATE GENERALĂ DE
ASIGURARE**

Fondată la 1882.

Capital de acțiuni Lei 10,000,000.

Fond de Rezerva Lei 65,000.000.

Daune plătite dela fundarea Societății Lei 209.000.000.

NAȚIONALĂ primește asigurări în ramurile: INCENDIU, GRINDINA, TRANSPORT,
ACCIDENTE, RASPUNDERE CIVILA, FURT PRIN SPARGERE ȘI VIAȚA.

In condițiunile cele mai avantajoase:

CAZ DE MOARTE, SUPRAVIETUIRE, ZESTRE, RENTE VIAGERE, etc. etc.

Asigurări contra riscurilor de războiu în ramurile Viață și Transport.

Informațiuni la Sediul Social: **București, Strada Paris No. 12. (Palatul Societății)**

Agenție în Oradea-Mare:

BANCA GENERALA A ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Agenții în toată țara.

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE

CELE TREI CRÎȘURI

Tipografie, Editură, Librărie, Papetărie

Str. Francisc Deac 2. ♦ ORADEA-MARE ♦ Telefon: Nr. 16-06.

BANCA MOLDOVA

SOCIETATE ANONIMA

CAPITAL ȘI REZERVE: LEI 37.000.000

Centrala: IAȘI.

Sucursale: Galați, Chișinău, Bălți, Cetatea Albă (Ackerman) Orhei, Leova, Reni, Tighina.

Telegrame Adr.: „MOLDOBANCA“

Cereți la Droguerii, Farmacii
și Magazine de galanterie

Renumitele produse ale
PARFUMERIEI
MIDO-PARIS

Depozit General:
Drogueria „Venus“ GALAȚI.

Societatea de Asigurare

DACIA ROMÂNĂ

București
Str. Wilson 3.

D Sale

